

УДК 378.091.2:005.336.2

Ірина Наумук, аспірант

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

УМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

У статті розглянуті особливості формування медіакомпетентності майбутніх вчителів інформатики. Проаналізовані і класифіковані медіатехнології які сприятимуть більш ефективному досягненню цілей медіаосвіти під час професійної підготовки майбутніх вчителів інформатики. Зростання медіакомпетентності майбутніх фахівців забезпечується шляхом здобуття медіаосвіти, яка сприяє підвищенню ефективності позитивних і зниженню негативних медіавпливів.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіатехнології, майбутні вчителі інформатики.

Літ. 7.

Ірина Наумук, аспірант

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНФОРМАТИКИ

В статье рассмотрены особенности формирования медиакомпетентности будущих учителей информатики. Проанализированы и классифицированы медиатехнологии способствующие более эффективно достичь целей медиаобразования во время профессиональной подготовки будущих учителей информатики. Рост медиакомпетентности будущих специалистов обеспечивается путем получения медиаобразования, которая способствует повышению эффективности положительных и снижению негативных медиавоздействий.

Ключевые слова: медиаобразование, медиаграмотность, медиакомпетентность, медиатехнологии, будущие учителя информатики.

Irina Naumuk, Postgraduate

Melitopol Bohdan Chmelnytskyi State Pedagogical University

CONDITIONS OF FORMATION MEDIA COMPETENCE OF IT TEACHERS

The article describes the features of the formation of media competence of future IT teachers. Analyzed and classified media technologies contribute more effectively to achieve the goals of media education in the training of future teachers of computer science. The growth of media competence buduyuschih experts provided by getting media education, which enhances the effectiveness of the positive and negative reduction Media Impacts.

Keywords: media education, media literacy, media competence, media technologies, future teacher.

Постановка проблеми. Процес інформатизації активно розвивається та впроваджується в системі освіти, і традиційне використання інформаційних технологій під час навчального процесу вже не дає бажаних результатів. Для того щоб навчальні заклади випускали кваліфікованих спеціалістів, в першу чергу які володіють навиками критичного мислення та розвиваються разом з новітніми технологіями, необхідні зміни. Перед усім потрібно ретельно реструктурувати організацію навчального процесу, застосовувати нові педагогічні інноваційні технології навчання, формувати інші методологічні та дидактичні основи.

В XXI столітті, людина будь-якого покоління

оточена інформацією, яка поступає з різних медіаджерел: радіо, телебачення, Інтернету. Різноманітна медіаінформація, без сумніву, накладає відбиток на людину, формує її точку зору, сприяє становленню життєвої позиції. Це в повній мірі відноситься до майбутніх вчителів інформатики, тому використання медіаосвітніх технологій, які показують нові можливості взаєморозуміння під час процесу і засвоєння навчального матеріалу, являється однією з ключових складових професійної компетентності майбутнього вчителя. Вчитель інформатики, як ніхто з інших вчителів, має доступ до медіаматеріалів, а значить грамотно і вміло зможе скористатися цією можливістю для одержання знань, пошуку необхідної інформації, її зберігання

та передачі і саме головне зможе вільно орієнтуватися в новому інформаційному просторі.

Хоча ця проблема посідає вагоме місце у педагогічних дослідженнях, багато її аспектів ще не отримали належного рішення, зокрема не розглянуте питання розробки ефективних умов формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики під час професійної підготовки, не визначено медіаосвітні технології, які були б необхідними та достатніми для успішного професійного становлення майбутнього вчителя, не визначена специфіка професійної підготовки саме вчителя інформатики та ін. Треба зазначити, що багато педагогів не володіючи повною інформацією про функції і можливості медіа у соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах (формування уваги, пам'яті, естетичного смаку, пізнавальної активності тощо) використовують дані ресурси для перевірки знань, методичного обладнання, наочності.

Аналіз останніх досліджень. Науково-педагогічні дослідження теоретико-методологічних проблем медіаосвіти висвітлено у працях Б. Данкена, Л. Зазнобіної, Дж. Кантор, Р. Квіна, Р. К'юбі, С. Лівінгстон, М. Маклюєна, Л. Мастермана, С. Пензина, Л. Прессмана, А. Сильверблатта, О. Федорова, О. Шарикова, Ю. Усова та ін. Привертають увагу дослідження українських науковців про історію виникнення та розвитку медіаосвіти в Україні та світі, основні форми, методи, шляхи організації медіаосвітньої діяльності у навчальних закладах О. Білоус, Р. Бужикова, І. Дубенчук, Н. Духаніної, О. Голубєвої, Ю. Казакова, К. Кірей, Д. Кортієвої, Н. Леготіної, Л.Найдьонові, Г. Онкович, Н. Рижих, Ю. Савостейко, Н. Соколової, Т. Хачумян, І. Чемерис, І. Шубенко, О. Янишин та ін. Аналіз науково-педагогічних праць свідчить про те, що в багатьох вагомих за теоретичним і практичним надбанням наукових дослідженнях багато уваги приділяється актуальності медіаосвіти, але недостатньо вивченою залишається проблема формування медіакомпетентності майбутніх вчителів, особливо майбутніх вчителів інформатики.

Постановка завдання. Медіакомпетентність допомагає людині активно використати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету. Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства, його інформаційного простору, є тенденція до візуалізації контенту (перетворення вербальної форми в аудіовізуальну), що зумовлено широкими можливостями новітніх технологій.

Метою нашого дослідження було визначення педагогічної структури та необхідних умов формування медіакомпетентності майбутніх вчителів інформатики.

Виклад основного матеріалу. Медіаосвіта як важливий напрям в освітянській галузі багатьох країн виникла кілька десятиків років тому і отримала не лише теоретичне осмислення й методологічне обґрунтування, а й набула широкого застосування.

У науково-педагогічній літературі описані два підходи щодо визначення самого терміну "медіаосвіта". Вчені О.В. Федоров, А.В. Шариков, Н.П. Рижих, І.М. Хижняк, Т.В. Строганова та ін. вважають, що "медіаосвіта – це напрям педагогіки, що забезпечує вивчення закономірностей масової комунікації (преси, ТБ, радіо, кіно, відео тощо)". Основними завданнями такої медіаосвіти є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, сприйняття, розуміння, усвідомлення наслідків впливу різної інформації, навчання способів спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Прихильники іншого підходу Дж. Грипсруд, Д. Бекінгем, Д. Шретер, Дж. Сефтон-Грін та ін. вважають що, медіаосвіта – це процес розвитку особистості посередництвом і матеріалами засобів масової комунікації: преси, радіо, телебачення, кіно, Інтернет, інших мультимедійних комп'ютерних систем. У цьому випадку головне завдання медіаосвіти – поставити медіа на службу людям, взяти з них найцінніше, а також активно брати участь у створенні власних медіапродуктів. Розглянувши вищезазначене можна стверджувати, що основне завдання медіаосвіти: "підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, осмислювати наслідки інформаційного впливу, оволодівати засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів", тобто бути медіакомпетентним [3, 425].

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу з медіаосвіти, ми зробили висновок, що в нових трактуваннях все більше уваги приділяється формуванню у студентів здатності до активного та осмисленого засвоєння змісту медіаінформації набутого на знаннях про цілі та специфіку медіаджерел. Багато уваги приділяється розвитку критичного мислення, засвоєнню практичних навичок під час аналізу медіатекстів (виявлення неправдивих фактів, викривлених фактів тощо) збагаченню

соціального досвіду аудиторії в практиці спілкування з друкованою й електронною медіапродукцією тобто грамотно опрацювати будь-яку інформацію.

Маючи на увазі, що кінцевим результатом медіаосвіти є сформована медіакомпетентність, ми погоджуємося з думкою Г. Онкович, що медіаосвіта як процес навчання і самонавчання особистості за посередництва засобів масової інформації, має передбачати [6, 130]:

1) навчання масово-комунікаційної діяльності (створення медійних продуктів – періодичних видань, фільмів, кліпів, радіопередач тощо);

2) безпосереднє використання продукції галузевих медіа для підвищення фахового рівня;

3) опосередковане використання продукції медіа у навчальному процесі з метою поліпшення професійних знань та їх застосування в подальшій педагогічній діяльності;

4) використання медіа як засобу відпочинку або задоволення своїх потреб.

На сьогоднішній день з'явилися нові форми передачі знань: інтерактивні тексти і гіпертексти, аудіовізуальні засоби, комп'ютеризовані практикуми, інтерактивна, мультимедійна або віртуальна допомога, компакт-диски, електронні кейси тощо. Всі ці засоби надають можливість індивідуального спілкування з екраном, дозволяють отримати додаткову інформацію в інтерактивному режимі, на різних мовах, ефективно впливають на розвиток її пізнавальних здібностей та можливостей [4, 93].

Так наприклад під час професійної підготовки майбутніх вчителів фізики формування медіакомпетентності відбувається в процесі вивчення фахових дисциплін “Методика навчання фізики в основній школі” та “Методика навчання фізики в старшій школі” за допомогою дидактичних завдань (розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування; орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації; збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності вчителя). У студентів формується культура спілкування в інформаційному суспільстві та методи захисту від можливих негативних впливів у процесі масової комунікації, сутність медіакомпетентностей педагогічних і науково- педагогічних працівників [5, 4].

Майбутні вчителі інформатики під час професійної підготовки у ВНЗ повинні отримати набір знань, умінь та навичок роботи

медіаконтентом; аналізувати та виділяти головні моменти з будь-яких медіаджерел, вміння правильно користуватися мережею Інтернет (проводити осмислений пошук інформації, аналізувати її). Всі ці аспекти надають абсолютно нові можливості в сфері самореалізації майбутнього вчителя інформатики, як творчої та пізнавальної.

Однією з умов формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики є правильний вибір та впровадження медіатехнологій у професійну підготовку, які головним чином пов'язані з уміннями студентів знаходити, аналізувати, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію дозволяють досягти головної мети медіаосвіти – сформувати медіакомпетентних фахівців. Важливо, що під час професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики головною проблемою є визначення сукупності форм, методів, засобів навчання, які спрямовані на засвоєння змісту предметів та формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. Крім цього дані умови характеризують процес формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики як відкриту систему, яка допускає можливість її перегляду, переосмислення, уточнення, доповнення, застосування новітніх досягнень педагогічної науки і змін потреб особистості учнів. Вони припускають оновлення змісту ряду фахових дисциплін за рахунок включення медіаосвітнього компонента на основі відбору змісту, методів, форм і засобів спрямованих на підвищення рівня медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики.

Однак, для того щоб медіаосвітні технології стали дієвим засобом формування медіакомпетентності, необхідно забезпечити існування певних педагогічних умов даної компетентності. На основі комплексу професійних компетентностей визначимо педагогічну структуру формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики:

- готовність майбутнього вчителя інформатики до використання основних методів способів і засобів збереження та обробки медіаінформації;

- здатність до критичного аналізу інформації з різноманітних медіаджерел;

- спроможність розуміння сутності і значення медіаінформації;

- усвідомлення небезпеки та дотримання основних вимог щодо обробки інформації під час роботи з медіа;

- готовність до застосування сучасних методик та інформаційних технологій для забезпечення якісного навчально-виховного процесу;

- застосовування сучасних методів діагностики навчальних досягнень;

- здатність використовувати здібності освітнього середовища з застосуванням медіатехнологій;

- спроможність до міжособистісної діяльності під час навчально-виховного процесу з використанням медіаресурсів.

В теорії і практиці педагогіки зустрічаються такі педагогічні умови як організаційно-педагогічні (В.А. Беліков, Є.І. Козирєва, С.Н. Павлов, А.В. Сверчков та ін.), психолого-педагогічні (Н.В. Журавська, А.В. Круглій, А.В. Лисенко, А.О. Малихін та ін.), дидактичні умови (М.В. Рутковська і ін.) та ін.

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу ми дійшли висновку, що для більш ефективного формування медіакомпетентності майбутніх вчителів інформатики необхідні наступні педагогічні умови:

Організаційно-педагогічні умови – сукупність можливостей змісту, форм, методів цілісного педагогічного процесу, спрямованих на досягнення цілей педагогічної діяльності [1, 235]

Психолого-педагогічні умови покликані забезпечити певні педагогічні заходи впливу на розвиток особистості суб'єктів або об'єктів педагогічного процесу, яке тягне в свою чергу підвищення ефективності освітнього процесу.

Дидактичні умови, які визначають обставини, передумови, в яких, враховані наявні умови навчання та передбачені способи перетворення цих умов в напрямку цілей навчання відібрані, збудовані і використані елементи змісту, методи (прийоми) і організаційні форми навчання з урахуванням принципів оптимізації" [7, 10].

Мотиваційні умови професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є необхідною базою реалізації попередніх умов (заохочення, стимулювання, орієнтація майбутнього вчителя на самооцінку професійної компетентності.), які передбачають готовність педагога і учнів взаємодіяти з метою формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики.

Дані умови розкривають особливості змістовної та практичної взаємодії педагога і студентів в процесі реалізації контенту формування медіакомпетентності майбутнього вчителя інформатики. Важливою умовою є створення психологічного комфорту під час підготовки майбутніх вчителів інформатики. Також виникає нагальна необхідність створення педагогічних умов для формування вмінь та навичок в галузі інформаційної сфери під час навчання студентів

у навчальному закладі, тобто передбачити технології для самостійної роботи з медіаінформацією та медіаресурсами.

При дотриманні цих умов, медіакомпетентність студента буде формуватися шляхом використання індивідуального досвіду майбутнього вчителя із залученням до виконання спеціальних медіаосвітніх технологій та навчально-професійної діяльності інтерактивного характеру. Все це призведе до процесу створення умов для самопізнання, самовизначення й реалізації студента через призму професійної сфери [2, 63].

Використання означених педагогічних умов, вдалий підбір форм та методів підготовки майбутніх вчителів інформатики з застосуванням медіаосвітніх технологій стимулює майбутнього фахівця до самовдосконалення, самоконтролю, самоаналізу та створення образу, до якого він прагне досягти в майбутній професійній діяльності

Висновки і перспективи досліджень. Під час підготовки медіакомпетентних учителів потрібно створити спеціальні умови для забезпечення та підвищення рівня ефективності розвитку критичного мислення та аналізу стосовно засобів медіаінформації, формуванню практичних навичок у виявленні хибних повідомлень і викривленні інформації, вмінню запобігати маніпулятивному впливу мас-медіа. Сучасні електронні медіа (насамперед, телебачення, персональні комп'ютери й Інтернет) і відповідні їм медіапродукти, поєднуючи в собі можливості всіх існуючих до цього засобів масової інформації й комунікації, реалізують комплекс функцій і впливів на аудиторію. Тож сучасний педагогічний навчальний заклад повинен випускати завзятих, ініціативних вчителів, які досконало володіють технікою критичного мислення, творчого мислення, співпраці, тобто медіакомпетентних вчителів. Адже кожен медіакомпетентний вчитель зможе допомогти учням адаптуватися в сучасному інформаційному середовищі та виховати медіакомпетентне молоде покоління.

1. Беліков В.А. *Філософія образования личности: деятельностный аспект: монография* / В.А. Беліков. – М.: Владос, 2004. – 357 с.

2. Гуменюк О.В. *Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки молодших спеціалістів: дис. ... канд. пед. наук 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти"* – О.М. Гуменюк. – К.: 2004. – 171 с.

3. Давыдов В.В. *Педагогическая энциклопедия. Т. 1 / Гл. ред. В.В. Давыдов.* – М.: Большая энциклопедия, 1993, 555 с.

4. Іць С.В. *Педагогічні медіатехнології у*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ “ПОВАГА ДО МАТЕРІ”

професійній підготовці майбутнього вчителя / С.В. Іць: Навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013 – 106 с.

5. Кух А.М. та ін. Медіакомпетентність в системі методичної підготовки вчителя фізики //Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – №. 116. – С. 65 – 71.

6. Онкович Г.В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа / Г.В. Онкович // Вища освіта України. 2008. № 3. Д. 1. Тем. вип. Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії. 212 с.

7. Рутковская М.В. Формирование мотивов выбора педагогической профессии у старшеклассников: автореф. дис...канд. пед. наук. – Л., 1955. – 14 с.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2015
